

Orbán György

Ház a testben – a közösségépítés lehetőségei

A test bemegy a házba

Lepsényi Imre, Somogyi Laura,
Wolf Eszter, Zsikla Mónika

Stúdió Galéria, Open Stúdió, Budapest
2014. július 13–18., 24.

Néhány szék, gipszöntőformák, egy polc kiadványokkal, asztalok, amelyeken emberi szervek agyagból mintázott modelljei, illetve egy lakótelepi panel makettje lett elhelyezve, rajzok és fotódokumentumok, néhány szó a falon, kávézacsból sarjadt csírák. Látszólag ennyi fogadta azt, aki belépett a Stúdió Galériába. Pedig ennél sokkal többről volt szó. Olyan kérdésekről például, hogy milyen a viszonya az embernek az épített térhez? Mennyire formálja át élete során szűkebb és tágabb környezetét, illetve mennyire alakítja át maga a tér a benne élő, hozzá kötődő embert? Milyen *térhasználati praxisok* alakulnak, alakíthatók ki egy ismeretlen, „idegen” térben és mindez mennyire tudja megszólítani azt a közönséget, aki ebbe a *folyamat-kiállításba* tevékeny résztvevőként kíván kapcsolódni? Ezen gondolatok valamelyike biztosan felvetődhetett abban, aki megnézte a kiállítást.

A test bemegy a házba. Stúdió Galéria, Budapest, 2014
© Fotó: Lepsényi Imre

„Kiállításnak” nevezem, bár ebben az esetben ez egyáltalán nem egyértelmű kategória, különösen azért nem, mert itt egy teljesen egyedi, közösségi térhasználat valósult meg. Maga a projekt azért jött létre, hogy a három művész és a kurátor tisztázza a viszonyát a Stúdió Galéria térével, majd ezt követően olyan újabb modelleket vigyen be, helyezzen el ebben a térben, amelyek stilizálva reprezentálják a szűken vett privát életterületet és az abban megélt élményeiket. A program folyamán, illetve annak előrehaladtával felvetődő izgalmas problémák következményeként a néző szembesülhetett a közös munkára való felhívással, amire a workshop szerű munkamódszer talán még jobban is ráerősíthetett volna. A feltételes módra még szeretnék visszatérni a későbbiekben.

A kiállítás kérdésfeltevéseinek vannak előképei. Majdnem napra pontosan 15 éve, a bécsi Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, 20er Haus kiállítóterében egy témájában nagyon hasonló tárlat nyílt *A ház, a test, a szív'* címmel. A kurátori elgondolás szerint a három fogalom szorosan összefüggő, egymáshoz kapcsolódó egységet adott ki: „A ház körülveszi a testet, míg a test legbelsőbb szerve a szív.” A résztvevő művészek munkáikkal ezt a három fogalmat járták körül egyéni tapasztalataikból kiindulva. A kiállítás terei egy-egy életterületet jelenítettek meg, a bennük felépített installációk pedig leginkább a befelé figyelést és egyfajta egyedüllétet mutattak be. A Bécsben kiállított művek párhuzamba állíthatók a 15 évvel később, Budapesten létrejött projekt munkáival.²

A Stúdió Galéria programjában résztvevő művészek hasonlóképpen analizálták az épített környezetükhöz való viszonyukat, s emellett egyfajta közösségi alkotói folyamatot indítottak el a „beköltözés” pillanatában. A kiállítás nap, mint nap gyarapodott, bővült, egymást kiegészítve építkezett, úgy szemléletében, mint a gyakorlatában.

Ebben az esetben a koncepció inkább „csak” egy kiindulópont, az alkotói folyamatnak és a kiállításnak egy és ugyanaz a tere.

A közös munka a tér megtisztításával, egy ezotérikus akcióval, illetve az erről készült videó-dokumentáció elhelyezésével kezdődött. Wolf Eszter

1 *La casa, il corpo, il cuore.* Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, 20er Haus, 1999. június 24 – október 10. kurátor: Hegyi Lóránd

2 ALEX HARTLEY (1963-) ezen a kiállításon megjelenő, illetve korábbi, 1996-os *Towers* című sorozatához hasonlóképpen nyúl Lepsényi Imre a toronyház, mint épített környezet személyes megélésének bemutatásához. RICHARD BILLINGHAM fotósorozatán a szülői ház ablaka látható lefüggönyözve: így mutatja, illetve rejti el az alkoholista szülők életterületét. Teljesen más indítatásból, de Wolf Eszter szülői házában is megjelenik egy zárt tér, a testvére szobája, ami egyedüli térként nem jelenik meg a szisztematikusan lefotózott interieur fotókon. A szobában tetten érhető, uralkodó rendetlenség zárta ki a dokumentálás lehetőségét. Ezt a rossz érzést/szellemet aztán Wolf egy a házról készült rajzon engedti ki: az ott megjelenített szoba ablakát olóval nyitja ki.

A test bemegey a házba. Stúdió Galéria, Budapest, 2014
© Fotó: Lepsényi Imre

A test bemegey a házba. Stúdió Galéria, Budapest, 2014
© Fotó: Lepsényi Imre

édesanyja, BAKOS ILDIKÓ szobrászművész egy karikás ostor segítségével űzte el az oda nem illő energiákat. Az ostor, amely a pásztorok által az állatok terelésére szolgáló, illetve akár fegyverként is használható eszköz, erős kontrasztot teremtve „működött” a kiállító tér üres, jól körülhatárolt terében. A performansz során, az ostorszár végén lévő, a csattanás pillanatában a hangsebességet átlépő „sudár” által létrehozott hangrobbanások sorozata kitágította és „kitisztította” a teret: most már befért minden, ami a hét folyamán helyet keresett magának.

Először néhány szék került be a térbe. Olyan székek, amelyek a gyártósorról lekerülve egy iskolai tanterembe kerülhettek, majd miután kiszolgálták az idejüket, értő kezek új lábazatot hegesztettek hozzájuk, így változtatva át őket furcsa arányú, egyedi design tárgyakká. Az eredeti állapotukban nem kényelmi, hanem pusztán praktikus igényeket kiszolgáló tárgyak ebben a formájukban sem váltak a személyes élettér szerves részévé. Ezután következett egy polc, amelyen több más kiadvány – építészeti szakkönyv, német nyelvtani segédlet, a vendégkönyvet kiváltó személyes napló – mellé oda került Bakos Ildikó szobrászművész kiállítási katalógusa is. A kis füzet az utolsó, 1983-as stúdiós kiállításához készült.³ A kiadvány bevezető szövegében írja a következőket, amely akár a jelenlegi kiállítás mottója is lehetne – „Kedves Nézőm, Lehet, hogy elképzelésem ellenére mást lát itt, mint én szeretném...” –, és itt szerepel az a munka is – Rembrandt *Zsidó menyasszony* című festményének⁴ szoborba öntött parafrázisa⁵ –, amelynek ezúttal az öntőformái kaptak helyet a kiállítóterben. Ismét egy térben-időben elágazó személyes test- és mű-történet: az eredeti gipszreliefeket már jó ideje a Magyar Nemzeti Galéria Jelenkori Gyűjteménye őrzi és állítja ki.

Bakos Ildikó öntőformái közelebb visznek az anyag természetének, az alkotás folyamatának megismeréséhez. WOLF ESZTER munkája során ennél tovább lép: ő már a „kiállítás” látogatóját is bevonta a mű létrehozásának folyamatába. Egy asztalt láthattunk a tetején a művész testének sziluettjével, a körvonalon belül pedig agyagból készített belső szerveket, illetve azok között egy kis házikót. A makett bemutatja, hogyan deformálódnának, miként változnának meg a művész (belső)szervei, ha befogadná, lenyelne a házat, ahol lakik. A sziluettet azok, a szintén agyagból készült szervmodellek veszik körbe az asztalpon, amelyeket a művész felkérésére a látogatók

3 Bakos Ildikó szobrászművész kiállítása. Stúdió Galéria, Budapest, 1983. június 29 – július 24.

4 Rembrandt Harmenszoon van Rijn (Leiden, 1606. július 15 – Amsterdam, 1669. október 4.) *Zsidó menyasszony (Izsák és Rebeka)*, 1606–1608, http://arnolfini.hu/arnolfini-szalon/wp-content/uploads/2012/03/01_Kepekrol_Rembrandt1.jpg

5 Bakos Ildikó: *Zsidó menyasszony I-III.*, 1982 (gipsz, 40 x 30 cm/db, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, ltsz.: MM.86.263–264., MM.86.391.)

A test bemegy a házba. Stúdió Galéria, Budapest, 2014
© Fotó: Lepsényi Imre

készítettek. Mindenki létrehozhatta a saját elképzelése szerinti szívét, tüdejét, máját, vagy egyéb szervét. Egy közösen elkészített mű volt a cél, amely azt szimbolizálja, milyen is az, amikor az ember befogadja, magába szívja az őt körülvevő épített környezetet; hogy egy lakókörnyezet nemcsak pszichésen, de fizikailag is hathat arra, aki benne él.

Mennyire lehet erős befolyással a mindennapi életre az a fajta lakókörnyezet, építészeti tér, amely a '70-es évek építőipari gyakorlatára volt jellemző? LEPSÉNYI IMRE erre a kérdésre is keresi a választ, amikor bemutatja üvegmakettjén és egy rövid tanulmányon keresztül⁶ azt az alagútszalus technológiával épített épületet, ahol ő is élt. Ez az építőipari eljárás fizikai és szociológiai értelemben is olyan zárt-, párhuzamos-, alagútszerű tereket hozott létre, amelyek inkább gátolták, mint segítették a (lakó)közösségé válás feltételeit.

Lepsényi egymáshoz ragasztott üveglapokból épít toronyházat; a reflektorral megvilágított kubus falra vetülő árnyéka jól modellezi egy ilyen épület arányait. Azt a szintet, ahol ő töltötte el életének egy részét nem üveglapokból, hanem tükrokből rakta ki. A tükör, amely végtelenné, határtalanná nyithatja a teret, ebben az esetben körülzár és véd.

SOMOGYI LAURA rajzol, fest. Így próbálja megjeleníteni, feldolgozni azt, hogy milyen nyomot hagyott benne a lakóház, amelyben él, élt.

A rajzok precízen szerkesztett axonometrikus ábrázolások, amelyek szigorúságát az érzékeny akvarellezés oldja fel. Hármójuk lakóépületeit kapcsolja össze egy sajátos, új téri helyzetet létrehozva. A művek egyszerre térplasztikák, rajzok és kollázsok, amelyek bár látszólag élesen elválnak egymástól, mégis jól kommunikálnak egymással. Ezzel párhuzamosan egy „gyűjtése” is megjelenik a falon, amely az egyik legfőbb, az épített és természetes környezetet befolyásoló tényezőnek – az önkormányzatnak – a közterületi fakivágások szükségességét „igazololó” indokait, illetve az ilyen típusú kérdésekre, beadványokra adott válaszait gyűjti össze. A kiállítótér falán megjelenített érvek – köztük az olyanok, mint például a „szemetel” és az „útban van a kocsinak” – sok mindent elárulnak a hivatal környezettudatosságáról.

A kiállítás az induláshoz képest még egy művel bővült: KANALAS RENÁTÓ munkájával; ő, mint az FKSE legfiatalabb pártoló tagja állandó jelenlétével komoly inspirációkat tud adni a közösségnek. Most egy általa készített videón keresztül mutatta be szemléletesen a Stúdió Galériához való viszonyát.

A kérdésselvetés és a felmutatott irányok sokkal előbbnek és életszerűbbnek tűnnek, mint azok, amelyeket a '99-es bécsi kiállítás igyekezett meghatározni. Kiállításként értelmezve, olyan kapcsolódási pontokat találhatott a néző, amelyek a saját privát életét, életterét, közvetlen lakókörnyezetét is meghatározzák. Ezen mutatott túl, ezt egészítette ki a közönség bevonásának igénye, illetve a közösségépítés nagyon fontos és mindenképpen támogatandó törekvése. Ha tágan értelmezzük a közösségépítést, akkor a kiállítás mintha csak részben teljesítette volna be az ezirányú előzetes várokozásokat: s ezen az érzésen az, hogy a kiállítás ideje alatt mindhárom művésznek volt egy kiemelt, dedikált napja csak kevésbé tudott változtatni, már csak azért is, mivel nem derült ki egyértelműen, hogy ez vajon miért is fontos. Ugyanakkor a kurátor és művész/ek közötti kapcsolatban ez a fajta közösségi lét, amennyire csak egy hét alatt lehetett, kibontakozott. Nem egy előre meghatározott kuratori koncepció, hanem közös beszélgetések, egy élő diskurzus, tehát valódi közösségi munka alakította ki a kiállítás profilját, „személyiségét”. Épp az alkotói praxisok különbözősége volt az az adottság, amely egyedi karaktert kölcsönzött a kiállításnak. S ennek eredményeként vált igazán fontos kérdéssé a folyamat végén az, hogy a test (néző) bemegy, bemehet-e abba a házba – és ott, hogy érzi magát –, amit a három művész és a kurátor felépített.

⁶ <http://zaol.hu/hirek/miert-nem-epult-hazgyar-1546843>